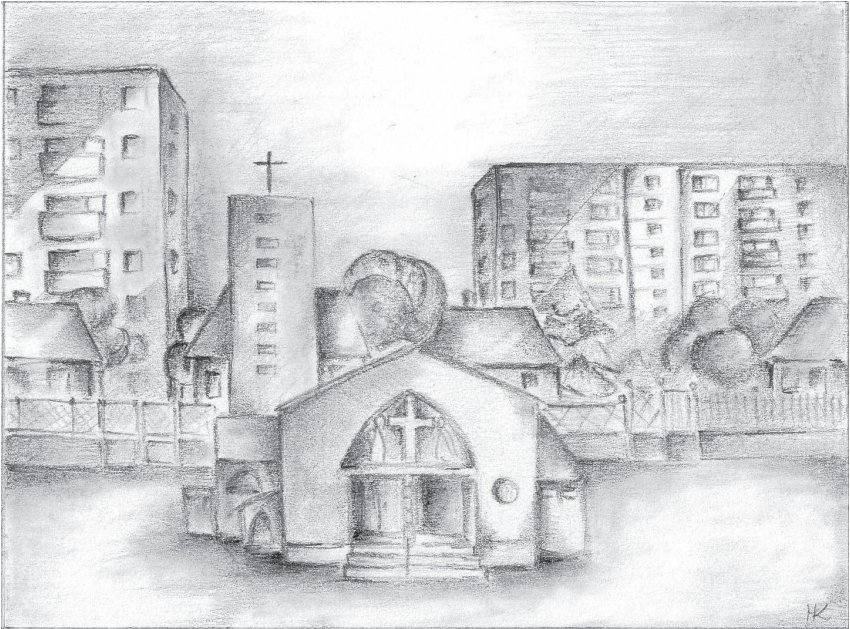

ALBERTFALVA TÖRTÉNETE

Állunk a bécsi kapucinusok templomának Kaisergruftjában (Császári kripta). Előttünk Mária Terézia császárné monumentális bronz síremléke. Néhány méterre tőle szerény, dísztelen fémkoporsó, rajta apró címkén felirat: „Albert Kázmér szász-tescheni herceg”. Az idelátogató turisták vajon tudják-e, ki volt ez az ember, aki a Habsburgok temetkezési helyén nyugszik immáron majd két évszázada. A napjainkban Albertfalván élők ismerik-e szűkebb pátriájuk névadóját?

A régészeti feltárások egyelőre azt teszik bizonyossá, hogy az Albertfalva területén talált első emberi kolónia nyomai római eredetűek. Bizonyára korábban is lakott volt ez a ma mindössze három négyzetkilométernyi terület, de az ásatások ezekből a régebbi időkből sajnos nem hoztak értékelhető eredményt. Ami biztos, hogy I. Claudius császár alatt, Kr. u. a negyedik évtizedben már kezdetleges palánktábor védte Pannóniát a barbárok betöréseitől. A telep római kori nevét, amely Aquincum és Campona között jelentős stratégiai szerepet töltött be, nem ismerjük. A később megerősített kicsiny, alig négy futballpálya kiterjedésű katonai tábor egy mindössze 500 fős lovas alakulat védte, amely kiegészült a katonákat kiszolgáló személyzettel és családtagjaikkal. A segédtábor (auxiliaris) körüli lakótelep (vicus) a mai Albertfalva alig negyedét foglalta el, mégis Aquincum után ez a valahai legnagyobb összefüggő római település a mai Budapest területén. A tábor a birodalom északi határvédelmét volt hivatva ellátni, de a kis létszámú lovas helyőrség ehhez nem bizonyult elégségesnek: a betörő szarmaták egymás után kétszer is elfoglalták, majd felégették. A Kr. u. 260 körüli második szarmata támadás után a rómaiak inkább feladták a tábor, nem állították helyre a limesnek ezt a részét. A valamikor hatalmas és erős Római Birodalom megkezdte évszázadokig tartó lassú agóniáját.

A tábor és a tábor körülölelő vicus (fal, tanya) maradványait a XX. században helyenként részleges falkonzerválással igyekeztek megóvni, de műemléki helyreállítása máig sem történt meg.

A középkorban itt kialakult, föltehetőleg keresztény település a törökdúlás miatt teljesen elnéptelenedett, megsemmisült. Megjegyzem, neves magyar és külföldi régészek, történészek szerint Aquincum és Albertfalva földje emberi letelepedésre mindenkor igen alkalmasnak mutatkozott. Ebből következően a római kor előtti, alatti és utáni időkből alighanem tartogat még meglepetéseket

számunkra a föld mélye. Sajnos az anyagiak örökös hiánya minden esetben keresztülhúzta az elképzeléseket, megakadályozva ezzel a módszeres és alapos tudományos feltárást. A helyzetet jól jellemzi az alábbi, nemrégiben megesett történet. A Savoya park közelében lévő egyik benzinkutat néhány éve azzal a feltétellel engedték fölállítani, ha előtte a területet a kút tulajdonosa régészetileg alaposan feltárja. Pénzt ellenben nem adtak hozzá, a munkát rábízták a vállalkozóra. Az illető harminc centi mélyen a kút területét „megvallatta” (tulajdonképpen csak tessék-lássék megkaparta!), majd boldogan jelentette, nem találtak semmit, kezdődhet a benzinkútépítés. A nagyarányú panelbeépítés és egyéb nagyszabású építkezések miatt ma már csodaszámba menne a régmúlt időkből valamit is találni. Azért a reményt nem szabad feladni!

A környék, beleértve Ráckevét, Promontort, továbbá Albertfalva körzetét, a török kiverése után királyi uradalom lett, s néhány esztendő alatt vásárlással és kis részben királyi ajándékként a török elleni csatákban múlhatatlan érdemeket szerző Savoyai Jenő tulajdonába került. Az ő 1736-ban bekövetkezett halála után ingatlanvagyonát, így kastélyait, mint például a csodálatos bécsi Belvedere palotát utód híján az unokahúga örökölte (fájdalom, az egyébként briliáns tehetségű hadvezér a hölgyek helyett állítólag inkább a férfi nemet részesítette előnyben). Az akkori törvények szerint azonban a földbirtok visszaszállt a Habsburg-házra. 1766-ban a teljes ráckevei uradalmat a tulajdonos Mária Terézia az akkor még élő 11 gyermeke közül (16 gyermeket hozott világra!) egyik legkedvesebb lányának, Mária Krisztina főhercegnőnek ajándékozta jegyajándékkul. A főhercegnő választottját, Albert Kázmér szász-tescheni herceget a császárné még az esküvő előtt gyorsan kinevezte a Magyar Királyság császári helytartójának, ezzel biztosítva megfelelő rangot jövendő vejének. A szerelmi házasság azonban kevésbé bizonyult termékenynek, mint a császárnőé, egyetlen kislányuk is mindössze egy napot élt. Albertet, az egyébként igen értelmes, művelt, művészeteket kedvelő, sőt műgyűjtő embert később Németalföldre nevezték ki kormányzónak. Felesége halála után (1798) a ráckevei uradalmat Albert örökölte. A Dunához közel fekvő, évenként rendszeresen elöntött terület akkoriban nem állt mezőgazdasági művelés alatt, a korabeli írásokban pusztaként emlegetik, legfeljebb a promontori zsellérek használhatták legelőnek.

Közben mind Ráckeve, mind Promontor lakosai az egészséges és aktív népességszaporulat miatt (egy családban a magas csecsemőhalandóság ellenére legalább 4-5 gyermek életben maradt) egyre szűkösebbnek érezték a rendelkezésükre álló területet, és szerették volna alkalmasint Buda irányában bővíteni a zsellértelepet. Georch Illés, az uradalom prefektusa ekkor felkereste a bécsi Albertina palotában élő, akkor már aggkorú herceget: támogatná-e kérésüket, hogy a Pacsirta-hegy és a Duna közötti területből, a Budát Fehérvárral összekötő új postaút mentén ötven telket később felépítendő házak számára kimérjenek? Kérésüket indokolva Georch előadta, hogy ezzel a változtatással megoldódna a Budát Székesfehérvárral összekötő országút problémája is, hisz a Duna közvetlen közelsége folytán ez a rómaiak óta használt út az év nagy részében járhatatlannak vagy nehezen járhatónak bizonyul. (Ez volt az ősrégi, Fehérvárra menő hadiút, a Tihanyi Alapítólévélben említett, „Feheruuaru rea meneh hodu utu rea”, egyben a keresztéseknek is a Jeruzsálembe vezető út, ami jó közelítéssel a mai Budafoki út vonalán haladt. Bécsbe látogatva ne feledjük felkeresni az Albertina múzeumot, ahol mi, albertfalviak meggyőződhetünk a művészetpártoló herceg képzőművészeti érzékéről, kvalitásairól. Megismerhetjük – ha addig nem tudtuk – a lakóhelyünk neve és a meglátogatott múzeum között fennálló „rokoni” kapcsolatot.)

A herceg igen pozitívan állt a kéréshez, ennek ismeretében a prefektus 1819. március 1-jén hirdetést jelentetett meg.

Érdeemes idézni a felhívás egy részletének szószerinti fordítását. (Egyébként ennek a hirdetésnek a dátumától datáljuk Albertfalva megalakulását.)

„Házhelyek Promontornál!

Promontor és Budaváros között egy új országút építendő. Pest megye legelőnyösebb helyén elterülő, mindenkor vízmentes, ötven házból álló falu létesítendő. Minden házhely 16 öl széles és 24 öl hosszú. Ennek évi bére 1 ezüst és 18 robot. Minden házhelyhez jár 3 hold szántó.”

A mindenkori vízmentességről csak annyit, hogy a házakat alig-hogy felépítették, egytől-egyig mindegyiket lerombolta az 1838-as nagy dunai árvíz. Közbevetem, Savoyai herceget már foglalkoztatta, hogy birtokán a promontori szőlőművesek leszármazottai-

nak házhelyet biztosít, de akkor ebből az elképzelésből nem lett semmi. Georch hirdetésére ellenben éppen nem azok jelentkeztek, akiknek szánták, tehát a környékbeli zsellérek gyermekei, hanem elsősorban szász iparosok, főleg asztalosok. Virt László *Albertfalva társadalma* című, egyébként kiváló könyvében tévesen írja, hogy „Savoyai Jenő... az új telepítés miatt szembekerült Georch Illés prefektussal”. Nos, Savoyai aligha kerülhetett szembe Georch Illéssel, ugyanis a prefektus még meg sem született Savoyai halálakor. Annál inkább ellentétben állt a két koncepció egymással, hisz a herceg a saját zselléreinek, illetve azok leszármazottainak szánta a telket, Georch pedig a hirdetésre folyamatosan jelentkező, többnyire szász asztalosoknak adta bérbe azokat. Ma már kideríthetetlen, mi lehetett ennek az oka. Nem tudjuk, a szegény promontori zsellérek fiai és lányai számára teljesíthető volt-e egyáltalán az évi egy ezüst és a vele járó robot? Vélhetőleg nem, hiszen a „tűzhöz való közelségük” okán mégiscsak ők értesülhettek először a parcellázásról. Az is elképzelhető, hogy a promontoriak ismerték a közeli földek gyengébb minőségét, későbbi elnevezéssel aranykorona-értékét, és emiatt maradtak távol a bérléstől? (Még az 1960-as években is, alig néhány ásónyomnyi mélységben, talajvizet lehetett találni!)

Similis simili gaudet, mondja a latin. Hasonló a hasonlónak örül. Ez az elv nem csak települések azonos vallású vagy nemzetiségű közösségeinek térbeli elkülönülésében jelentkezhet, számos példát találunk ilyen „gettósodásra” azonos mesterségek esetében is. Amíg északon a Pest fölötti Újpest községben, addig Budától délre Albertfalván koncentrált az asztalos kézművesség. A szakmának ilyen koncentrációja régen lényegesen több előnnyel járt, mint hátránnyal. Ma az internet, valamint a modern közlekedés világában nincs különösebb jelentősége, akkoriban viszont óriási előnyt jelentett, hogy a bútorok iránt érdeklődő kereskedők, vásárlók egy adott helyen találhatták meg s választhatták ki a kívánt portékát. A szakmai színvonal emelkedésére hasonlóan jó hatással volt az azonos céhbe tömörült mesterek szomszédsága. A XIX. század végére 75 önálló asztalosmesternek adtak a községben működési engedélyt, s ha a segédek, inasokat is számítjuk, nem csodálkozhatunk azon, hogyha Promontoron (1886-tól Budafok) valamelyik háznál szó került Albertfalváról, az ottaniak nem kis gonoszkodással, legyintve csak ennyit mondtak, „Ja, die Leimarschigen?”. (Igen, az

enyvesseggűek?) Ha a promontoriak nem is méltányolták a szomszédvár munkáját kellőképpen, az itteni mesterek megbecsültségére, szakmai színvonalára szerepeljen itt két ismert példa. Prüller István, a község kiemelkedő szakembere az amerikai elnöknek, Schipect Imre pedig az iráni sahnak szállított bútort.

Az első házat, az ún. Csillagházat Stróbl József asztalosmester építette, utána gomba módra szaporodtak a további asztalosok, iparosok, mesteremberek bérleményei, ami a promontoriakkal feszültté tette a viszonyt, néha kifejezett ellenszenvet okozott. A Szent Lipót templom plébánosa például komolyan nehezményezte, hogy neki „igen messze, fél óra járásra van az új telep a templomától”. (Alighanem kényelmes vagy idősebb ember lehetett az atya!) A betelepülő asztalosok szinte „megszállták” a környéket, egymás után olyan ütemben költöztek ide, hogy a hirdetés évében már meg tudták alapítani az Albertfalvi Iparos Céhet.

Albertfalva történetét böngészve akad néhány, már-már meggyökeresedett valótlan elmélet, különösen az 1848–1849-es időszakról. Sok helyen hivatkoznak például bizonyos 1949. évi plébániai kánoni vizsgálatra, az ún. Canonica Visitatióra, amely szerint a telkekhez tartozó 3-3 hold földet 1849 után azért vették el az albertfalvi lakosoktól, mert politikailag nem a megfelelő oldalt támogatták. Ezen hipotézis szerint, amíg a szomszéd promontori polgárok a forradalom és szabadságharc alatt a föld birtokosának, a Habsburg-uralkodóháznak az érdekeit képviselték, addig az albertfalviak a Kossuth-pártot támogatták. Mindez túlságosan szép, hogy igaz legyen. Ne feledjük, a citált Canonica Visitatio száz évvel a forradalom után keletkezett, az ismertén kemény rákosista időben. Utóbb addig szajkózták ezeket a sztereotípiákat, hogy a promontoriak labancok, az albertfalviak pedig a kurucok, hogy a végén már maguk a híresztelők is elhitték. A hamis hipotézis korai és későbbi terjesztőinek nem tűnt fel, hogy a földeket tán azért „vették el” az asztalosoktól, mert ők „elfelejtették azokat rendszeren megművelni”? Amin nem csodálkozhatunk! Az akkor már országos hírnévre szert tévő mesterembereknek a világszínvonalat jelentő bútorok készítése mellett nemigen maradhatott idejük, energiájuk a háromholdnyi szántó megművelésére. Nem beszélve arról, hogy a gazdálkodás speciális szakértelmet, fizikai erőlkifejtést kíván, egy asztalosmester pedig családjával addig legfeljebb

a konyhakertet kapálgatta. Viszont beláthatjuk, bizonyos kérdésekben nem sokat változott a világ: iparban dolgozni már kétszáz esztendeje is jóval jövedelmezőbb lehetett, mint földdel bajlódni. Elképzelhető, hogy a hamar megmutatkozó életszínvonal-különbség hozzájárult az új település és Promontor között kialakult gyanakvó, bizalmatlan légkör kialakulásához? Talán nem is annyira abszurd a következtetés.

Az új települést először Lerchenfeldnek (Pacsirtaföldnek, mert a Pacsirta-dűlőben létesült), a parcellázás után azonnal a császárné iránti tiszteletből Theresienfeldnek, majd a százszokról Sachsenfeldnek (Szászföldnek) nevezték el, és csak Albert herceg 1822-ben bekövetkező halálával lett a falu neve Albertdorf (Albertfalva), majd azután egészen mostanáig Albertfalva.

A falu az emlékezetes 1838-as árvíz pusztításai ellenére rohamosan gyarapodott. Az önálló anyakönyvezés 1823-ban indult meg, és a hirdetéstől számított alig egy évtizedre megkezdte működését az egy tantermes négyosztályos elemi iskola is.

Volt olyan időszak, hogy a színtiszta katolikus, német ajkú lakosság létszáma évtizedenként megduplázódott. A napjainkban 7-es számmal közlekedő autóbusz végállomásának helyén saját temetőt nyitottak, amely az I. világháború végére rendszeresen be is telt, annak ellenére, hogy a kripták mélyén rendszeresen megjelenő talajvíz miatt sokan a hegyen fekvő budafoki temetőt részesítették előnyben. Az új temetőt a falunak Dunához közelebbi, keleti részén nyitották meg, a jelenlegi Savoya Park szomszédságában. Nagy lökést adott a község fejlődésének a Déli Vasút Buda–Nagykanizsa vonalának 1861-es, valamint a dél-budai HÉV-nek 1904-es megindítása. Felépült az első óvoda, és 1910-ben kigyulladtak az első villanylámpák a tehetősebb családok portáinál. 1915-ben lefektették az utcában a vízvezetéket, de sokan jó néhány évtizedig még ásott kútból (is) húzták a vizet. Ezekkel a fejlesztésekkel megindult a község gyors iparosodása. Budapest közelsége, a jó vasúti és közúti közlekedés, valamint az olcsó telkek eredményeként sok ismert európai nagyvállalat létesített üzemet Albertfalván. 1910-ben megépült a Gumigyár, a mai Cérnázógyár elődje, de Albertfalván működött az Első Magyar Repülőgépgyár a világháború kitörésétől 1926-ig, amely saját szárazföldi, sőt hidroplánok számára vízi repülőtérral rendelkezett. Itt gyártották német licenc alapján az

I. világháború legjobb gépének tartott Brandenburg C.I-et, amely egyformán volt alkalmas felderítő feladatokra és harci bevetésre. Az üzemben, amelynek épületei részben ma is állnak, másfélszer annyian dolgoztak, mint amennyien Albertfalván összesen életvitelszerűen laktak. 1922-ben megindult a termelés a Lóden Posztógyárban, ahol a kor legkényesebb igényeinek megfelelő kártolt gyapjúsövetet készítettek. Területet vásárolt itt a világhírű festékeiről ismert francia Lorilleux vállalat, szövetkezve a Clark és Hartag cégekkel, beindítva termelését a Fő utcai LCH Lakkgyárban. (A háború után Budalakk néven lett ismert.) Minőségi termékeiket hamarosan Európa számos országába szállították.

A szórakozási lehetőség az I. világháborúig a kocsmára koncentráldott. (Száz évvel ezelőtt a kocsmá szó még nem nyert pejoratív értelmet, a kisvendéglőket egyszerűen kocsmának becézték.) Az asztalosmesterek vasárnap templomba, hétfőn pedig munkamegbeszélésre, kikapcsolódásra kocsmába mentek. Szombat délelőtt volt hagyományosan a kész bútorok szállítása, helyette a mesterek a hétfőt tették maguknak szabadnappá, ekkor borozgatás, sörözgetés közben cserélték ki szakmai tapasztalataikat. A község kulturális élete is itt zajlott. Klubok, egyesületek, körök alakultak, mint a Cserkészegyesület, a Katolikus Lányok Országos Szövetsége vagy az Árpád-kör. Ezen önszerveződő csoportok összejöveteleiket szintén a kisvendéglők kockás abrosszal leterített asztalainál tartották. Mai szemmel visszatekintve irigylésre méltóan pezsgő kulturális életet éltek elődeink. Évenkénti rendszerességgel rendeztek amatőr színelőadásokat, bálakat, utóbbiakat a falu legnagyobb vendéglőjének a Grabsitsnak nagytermében. A pezsgő kulturális élet, valamint a hétfői „munkamegbeszélések” miatt a lakosság létszámához képest sok volt a kocsmá, az I. világháború előtti években a közel ezerlelkes falu nyolc vendéglőst tudott eltartani.

De ne szaladjunk annyira előre! Már említettem, hogy az új község lakói szinte kivétel nélkül katolikus németek voltak. Az első száz évben saját templomuk nem lévén a promontori Szent Lipót-plébánia látta el a falut. A hívek télen-nyáron, kánikulában és méteres hóban kénytelenek voltak misére és más szertartásokra Promontorra átjárni. Magától értetődően a súlyos betegek utolsó kenetének feladására, mozgásképtelen emberek gyóntatására, áldoztatására, temetésre a plébános vagy káplánja jött át, bizonyít-

hatóan nem mindig túl nagy lelkesedéssel. Egyházi igazgatás szerint a falu egészen 1923 januárjáig Budafokhoz tartozott, ekkor lett Albertfalva önálló lelkészség, s ezután már itt történt az anyakönyvezés. Az önállóság részben az akkori főjegyző, Forgó Henrik érdeme. Egy alkalommal, amikor meghallották, hogy a népszerű püspök, Prohászka Ottokár a falun keresztül kocsizik Budapestről Székesfehérvárra, két társával kiállt az útra, és megállították a meglepett püspök kocsiját, arra kérve a főpásztort, hogy adjon a falunak egyházi önállóságot és saját papot. Az önállóság nem is késett sokat, de a saját állandó papra még fél évtizedet várni kellett. A faluban 1922 karácsonyán került sor az első szentmisére, amelynek helyszínéül az elemi iskola egyik sebtében átalakított tantermét választották. A község történetével foglalkozó szerzők némelyike nehezményezi, hogy Albertfalvát a székesfehérvári püspökök hosszú ideig mellőzték, hiszen sokáig nem volt saját temploma, papja stb. Meg kell védenem a püspököket! A bírálók elfelejtik, hogy a székesfehérvári egyházmegyét Mária Terézia csak 1777-ben alapította. A fiatal egyházmegyének az alapítás utáni évtizedekben alig volt saját világi lelkipásztora. Megalakulásakor az egyházmegyéhez tartozó községek lelki gondozását mindössze néhány veszprémi egyházmegyéből „átigazolt” pap, de legfőképpen néhány szerzetes látta el. A XIX. század végéig csak a kétezernél nagyobb települések részére tudtak biztosítani kápláni, segédlelkészi helyet. A helyzetet jobban megértjük, ha összehasonlítjuk Promontor (Budafok) akkori lélekszámát az Albertfalván élőkével. Például 1880-ban Promontoron 4200-an éltek, míg Albertfalván még négyszázan sem, az alig tizedannyi hívőnek érhetően nem tudott a püspök saját lelkészt biztosítani. Csak az I. világháború után érte el a falu lakossága a kétezer főt, ekkor kezdett először égetővé válni az önálló plébánia és templom hiánya. A főjegyző ekkor kereste meg társaival, kétségkívül látványosan és hatásosan, nem hétköznapi módon főpásztorát. A község végre 1928-ban kapott állandó papot Bergendy János személyében. Bergendy atya Trianon után a Felvidékről került az egyházmegyéhez hitoktató káplánnak. 1929-re felépült az új iskola, melyben egy négyszáz főt befogadó kápolna kapott helyet (ma ez a Don Bosco Katolikus Általános Iskola tornaterme). Bergendy János az itt eltöltött fél évtized alatt felvirágoztatta a község hitéletét. Szak-

mai sikerei, eredményei hamarosan eljutottak Shvoy Lajos püspök fülébe, aki 1933-ban elhelyezte őt a faluból, és kinevezte Székesfehérvár-Víziváros plébánosának, majd alig két évre rá saját irodaigazgatójának. Emiatt Bergendy Jánost 1933-ban Doroszlai Béla váltotta fel. Béla atyát nyugodtan nevezhetjük építő plébánosnak, mert két esztendő alatt tető alá hozza a kétszintes plébániahivatalt, majd újabb hat év múlva elkészült a Kismarty Lechner Jenő által tervezett templom.

1929-ben fejezték be a Fő út és a Duna közötti OTI-telep építését. A földszintes sorházas elrendezésű, kiskertes lakásokat viszonylag elfogadható összegért lehetett bérelni. Elsősorban a tisztviselőréteg engedhette meg magának, hogy ezekben a lakásokban a kor igényeinek megfelelő színvonalon éljen. Innen kapta a lakótelep a másik nevét is: Tisztviselőtelep. Ebben az évtizedben kezdődött meg a Fő út és a Déli Vasút közötti terület családi házas beépítése is. Amíg a Tisztviselőtelep lakásait leginkább új betelepülők foglalták el, a vasút felé a régi albertfalviak leszármazottai vásároltak leggyakrabban házhelyet.

A II. világháború bombázásai elsősorban a gyárnegyedben okoztak komolyabb veszteséget, a kertváros házai csak azon a részen szenvedtek jelentősebb károkat, ahol az amerikai Liberátorok a Lispétől a csepeli finomítóhoz vezető gáz- és olajvezetéket szőnyegbombázták. A két világháborúban Albertfalva embervesztése a feljegyzések szerint (a fronton elesettekkel együtt) harminc fő volt – ez a viszonylag kis szám bizony igen szerencsésnek mondható.

1950. január 1-jén csatolták a községet Budapesthez (ahogy a lakálpatrióták viccesen mondogatták: „Ekkor csatolták Budapestet Albertfalvához!”), ami további lendületes építkezési lázat hozott. A városrésznek még lakatlan északnyugati része családi házas övezettel, az úgynevezett Kőművesteleppel bővült, a részben feltárt római táborhoz közeli délkeleti rész pedig két-három szintes épületekkel, bennük jórészt egyszobás, szerény lakásokkal gyarapodott. A háború utáni inséges lakáskörülmények miatt sokan örültek, ha szerényen is, de biztonságos fedéllel a fejük fölött élhettek. Sajnos az úgynevezett szocializmus éveiben az ipar fejlődése megtorpant. A kézműipar államosítása miatt alig maradt néhány asztalos, illetve más kisiparos, őket megpróbálták adóval és poli-

तिकai megfélemlítéssel ellehetetleníteni. A századelőn még korszerű termékekkel előrukkoló üzemek gyártmányainak minősége a kommunista rezsim alatt egyre silányabb lett.

A fejlesztésekre nem jutott pénz, a fejlett nyugati országok cikkeinek színvonala az itt gyártottakétól egyre távolabb került.

1973-ban kezdtek hozzá Albertfalva történetének legnagyobb szabású építkezéséhez, ami a régi falusias Fő utca, valamint számtalan értékes, alig néhány évtizede épült családi ház kényszerű bontásával járt. A tízszintes panelházak gyökeresen átalakították Albertfalva képét. A másfélszáz éves falu eredeti képéből nem maradt meg semmi. (Az a fiatal, aki látni szeretné a régi, bontás előtti várost, az Albertfalvi Helytörténeti Múzeumban meglehet!) Nosztalgikus gondolataink ellenére semmiképpen sem szabad elhallgatni, hogy bizony a régi Fő utcai házak lakásai egyáltalán nem feleltek meg a mai kor igényeinek, bontásuk valóban elkerülhetetlenné vált, legfeljebb – mai szemmel nézve – a skatulyaházak helyett lehetett volna ízlésesebbeket tervezni. Be kell látnunk, akkor erre volt pénz, no meg legfőképpen igény, hiszen igen sok fiatal pár költözött boldogan „panelba”!

Az 1990-es rendszerváltás időszakára az albertfalvi ipar, ha még nem volt halott, akkor haldoklott. Azt a gyárat, amelyik még így-úgy működött, privatizálták. Az új, többnyire külföldi tulajdonos vagy magától tönkrement, vagy tudatosan tönkretette üzemét, hogy ezzel a trükkel piacot szerezzen külföldön előállított cikkeknek. Apránként bezárták a gyárat, az iparnak alig maradt ír-magja. Az üres gyárépületeket lebontották, helyükre lakóparkokat, irodaházakat emeltek. Egyik-másik lebontott üzemek évek óta a gaz veri fel, amint az látható napjainkban a falu közepén a sok szép évet megélt valamikori LCH Lakkgyár üresen árválkodó telkén. A Budafoki vagy Szerémi úton közlekedőnek feltűnnek a hatalmas irodaházak, mindegyiken óriástábla hirdeti: „Iroda kiadó”. A sors fintora, hogy termelés nincs, ellenben mindenki irodát szeretne „eladni”, bármivel kereskedni!

A panelprogram óta eltelt 25 esztendőben a gyermekszületések alacsony száma miatt be kellett csukni egy általános iskolát, valamint megszüntettek egy esti és egy nappali gimnáziumot. Realistaként szembesülhetünk a valósággal: a panellakás nem többgenerációs. A fiatalok, ahogy lehet, elköltöznek, függetlenül attól,

alapítanak-e új családot vagy sem. A városrész lélekszáma emiatt két évtizede stagnál.

Feltehetjük a kérdést, mit hozhat a jövő? Az ipar, különösen az asztalos kézműipar visszatelepülésében józan ésszel nem reménykedhetünk. Sem hely, sem igény nincs rá. A világon mindenütt megfigyelhetjük azt a tendenciát, hogy az üzemek a városok szélén vagy azok határain túl, úgynevezett ipari parkokban koncentrálnak. Ezzel szemben, ha a kerület mindenkori vezetői ügyesen sáfarkodnak a rájuk bízottakkal, az elkövetkező évtizedekben Albertfalvából élhető városrész válhat kertvárosias, levegős élettelével és azzal az előnnyel, hogy a belváros alig harminc percre található. Aztán, hogy ötven év múlva mi lesz az irdatlan mennyiségű betonnal, amely a „panelerdő” bontásakor keletkezik, és mi épül majd a tízemeletes házak helyén, azon törje fejét már a jövő generációja.

Albertfalváról megjelent helytörténeti könyvek

ERDŐS ATTILA (Szerk.): *Emlékkönyv. Megjelent az Albertfalvi Szent Mihály templom felszentelésének 70. évfordulója alkalmából*, Albertfalvi Szent Mihály Római Katolikus Plébánia, Budapest, 2011

HALABUK JÓZSEF: *Albertfalva*, Szent Mihály Plébánia, Budapest, 1997

DR. HOFFMAN PÁL: *Házhelyek Promontóriumnál*, Albertfalvai Polgárok Köre, Budapest, 1997

KOCSISNÉ KOLOSZÁR JUDIT: *Egyházi és kulturális élet a XX. századi Albertfalván*, Albertfalvi Keresztény Társas Kör, Budapest, 2004

VIRT LÁSZLÓ: *Albertfalva társadalma*, Albertfalvi Keresztény Társas Kör, Budapest, 1999

VIRT LÁSZLÓ: *Albertfalva*, Aggiornamento Könyvkiadó, Budapest, 1991 6.